

#ButterflyEffect

OVER VLINDERS EN TORNADO'S

EN VERDER

Vakbondswerk in Togo

Hoe goed scoort je hotel echt?

Oog in oog met onrecht, is neutraliteit onaanvaardbaar

WSM MAGAZINE

4

TOGO
Cementsector
In gesprek
met vakbondsman
Igor Sédonou

8

BUTTERFLY-EFFECT
Over vlinders en tornado's

14

KORTGEKNIPT
Hoe goed scoort je hotel echt?

16

**BELGIË
BANGLADESH**
Gezondheidswerker

18

**DOOR
MIJN OGEN**
Jaklien Broekx
WSM-collega
en Schone Kleren-activist

19

FOCUS
Fidèle Adjete
'Vrouwen in Togo zijn zeer
dynamisch'

20

**AFSCHEIDS-
INTERVIEW**
Andre Kiekens,
afscheidnemend directeur WSM

24

TEAM SPIRIT
Reis mee naar Nepal
in 2023

OVER VLINDERS EN TORNADO'S

Beste WSM-sympathisant,

Ken jij het butterfly-effect? Het toont aan hoe één vlinder, op één plek in de wereld, met één vleugelslag een ketting van weersveranderingen in gang kan zetten, met een tornado in een ander continent tot gevolg.

Overvalt jou soms het gevoel dat wat jij doet geen verschil maakt? Dat problemen zoals ongelijkheid, de klimaatverandering of de gezondheids crisis zo allesomvattend zijn, dat ze je verlammen? Het butterfly-effect bewijst het tegendeel: wat je doet, doet er wel degelijk toe. Eén handeling kan volstaan om een storm van verandering in gang te zetten.

Butterfly-effecten veroorzaken, is de kern van het werk van WSM. Sociale bewegingen doen het overal ter wereld. Op iedere bladzijde van dit magazine lees je over vlinders en tornado's. Voor Sédonou (p. 4) en Elly Rosita (p. 10) is zich verbonden voelen de vleugelslag die hen kracht geeft om vol te houden. Voor Ivan (p. 13) en Babli (p. 16) ligt hun opleiding aan de basis. Voor Sarah is het een vriendin (p. 17). Voor Fidèle een kleine lening (p. 19). En voor onze ex-directeur Andre was het het inzicht een zonnekind te zijn (p.20). De constante in alle verhalen: sterke sociale bewegingen.

Ook collega Jaklien (p. 18) zag hoe een kleine gebeurtenis iets groots teweegbracht: een wet. Ze blikt terug op het bezoek van de Nederlandse Schone Kleren Campagne, in 1995. De bijeenkomst leidde tot een wereldwijde samenwerking tussen vakbondsmensen, vrijwilligers, beroeps krachten, bedrijven en overheden. En vandaag ligt er een Europese wet op verplichte ketenzorg op tafel. Van een butterfly-effect gesproken.

Een laatste vraag om af te sluiten. Veroorzaakte iets of iemand ooit een butterfly-effect voor jou? En was jij weleens iemands tornado? Ook een gift aan WSM heeft grote gevolgen. Doe je mee? Jouw vleugelslag verandert levens.

#TogetherWeMakeChangeHappen #ButterflyEffect

Hierbij alvast, in naam van de ganse WSM-ploeg, een mooi jaareinde en een gezond 2022 toegewenst. Draag zorg voor jezelf ...

Katrien Liebaut

Dankzij de vertoning van de documentaire kwamen de onderhandelingen pas echt goed op dreef.

Igor Sédonou,
vakbondsman Sydémines, Togo

INTERVIEW

EEN STORM VAN VERBONDENHEID

In januari 2020 stelden wij Jules en John aan je voor. Ze werken voor hetzelfde bedrijf. Jules doet dat in Togo, John in België. Beiden zijn vakbondsafgevaardigde. Elk aan hun eind van de cementketen, wezen ze op de tekortkomingen van hun onderneming. Wij vroegen ons af hoe het vandaag gaat in Tabligbo, Togo. Heeft Jules' moedige aanklacht over lage lonen, ongezonde werkomstandigheden en belasting van het leefmilieu tot verandering geleid? En had de aandacht die wij er in België aan besteedden enig effect?

TEKST / Katrien Liebaut, Nancy Govaerts - FOTO / Fabrice Debatty

>> **Het antwoord is ja. De documentaire *Het grijze goud*, die WSM, ACV en ACV BIE samen opnamen, werd zowel in België als in Togo vertoond aan afgevaardigden van het bedrijf. Ook vertegenwoordigers van de Togolese regering kregen de film te zien. ‘Iemand moet zich opofferen om de rechten van arbeiders te verdedigen’, zegt Jules tijdens één van de interviews. Zijn werk als militant voor vakbond Sydémines maakt hem helaas kwetsbaar. Hij durft ons niet meer te woord te staan, uit vrees voor zijn job. Aan het woord is daarom Igor Sédonou, full time vakbondsman.**

‘Mijn naam is Sédonou. Ik ben 45, getrouwd en vader van drie. Tussen 2002 en 2016 werkte ik voor Fortia Cement. Mijn werkgever zette me op straat omwille van mijn syndicaal engagement. Sindsdien ben ik full time vakbondsman.

De arbeidsomstandigheden in het Tabligbo-mijngebied waren verschrikkelijk. Bij Fortia Cement stond een eenvoudige *Go Home* gelijk aan een ontslag op staande voet en een bewaker die je eruit schopte. We werkten buitensporig veel overuren, onbetaald. Sociale zekerheid bestond amper. 80 procent van de werknemers was niet geregistreerd bij de sociale zekerheidskas. Er gebeurden regelmatig arbeidsongevallen. Gewetste werknemers werden aan hun lot overgelaten. Het was ondraaglijk. Maar zwijgen kon ik niet. Daarom ging ik bij de vakbond. Vandaag zijn we in dialoog met Jules' werkgever: de bedrijfsleiding van Scantogo, een dochterbedrijf van het internationale Heidelberg

Cement. Dankzij de vertoning van de documentaire, kwamen de onderhandelingen pas echt goed op dreef. We hopen de leef- en arbeidsomstandigheden van 200 werknemers te verbeteren. Zij werken via een onderaannemer en ontberen verschillende voordelen. Het is mijn droom dat alle werknemers, zonder uitzondering, kunnen genieten van dezelfde voordelen: loon naar werk, persoonlijke beschermingsmiddelen, toegang tot de ziekenboeg, medische opvolging en een ziektekostenverzekering. Scantogo moet kiezen voor correcte arbeidscontracten voor iedereen. Alleen zo voorkom je dat er twee categorieën werknemers ontstaan: zij die rechtstreeks in dienst zijn en bevoorrecht en zij die werken via tussenpersonen en steeds opnieuw in hun rechten geschonden worden.’

#BUTTERFLYEFFECT

Op de vraag hoe het gaat met het vakbondswerk vandaag en wat de vooruitzichten voor de toekomst zijn, antwoordt Sédonou genuanceerd.

‘De interviews met Jules hebben effect gehad. Maar de situatie is complex. Sinds de goedkeuring van een nieuwe nationale arbeidswet in juni ‘21, vreest ieder vakbondslid voor z'n baan. De nieuwe wet schafte de bescherming van personeelsvertegenwoordigers af. Nochtans ondertekende Togo internationale verdragen over vakbondsvrijheid. Toch blijven we vastbesloten om te vechten. Zeker nu we weten dat we niet alleen staan en dat ons verhaal zelfs in België wordt gehoord. Ik wil de Belgische lezer daarvoor bedanken. Het partnerschap met WSM, ACV en ACV BIE was van groot

>>Site Scantogo, Tabligbo, Togo.

belang voor wat wij de afgelopen vijf jaar in de mijnbouwsector hebben kunnen bereiken. Dankzij ons werk zijn werknemers zich meer dan ooit bewust van hun rechten en plichten en vooral van het belang van vakbondsacties. Voor meer dan 2.000 arbeiders verkregen we een registratie bij de sociale zekerheidskas, betere lonen, recht op betaald verlof en medische opvolging. Telkens wanneer werkgevers hun toevlucht namen tot onderaannemers om hun verplichtingen te omzeilen, stelden wij dat onrecht aan de kaak. Bij de overheid dienden we een voorstel in, dat in de wet werd opgenomen. Werken via onderaannemers staat voortaan gelijk aan *handel in arbeidskrachten*. En dat is strafbaar: een sterk argument in de huidige onderhandelingen met Scantogo.’

WAAKZAAM VOOR WINDOW DRESSING

Als je er de website van Heidelberg Cement op naleest, zie je dat Scantogo via de *Stichting Heidelberg Togo* bomen plant en scholen, huizen en waterputten bouwt. Wij vragen Sédonou wat de gemeenschap daarvan vindt.

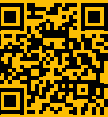
‘Het is voor het eerst dat een bedrijf in Togo die moeite neemt. Daarvoor feliciteer ik Scantogo. Toch moeten we waakzaam blijven. Samen met mensenrechtenorganisatie SADD (ook partner van WSM) ondervroegen wij de bevolking van Sika Kondji, bij Tabligbo. In tegenstelling tot wat online te lezen staat, voelt de bevolking zich niet betrokken. Volgens de bewoners zijn de werken louter bedoeld om het imago van het bedrijf op te smukken.

Aan de pers verklaarden zij: ‘*Als Scantogo onze gemeenschap echt wil ontwikkelen, dan moet het bedrijf onze enige bron van inkomsten respecteren: ons land. Scantogo onteigent onze gronden, of betaalt veel te lage pacht prijzen. Onze gewassen raken vernield door vervuiling. Er is geen enkele compensatie. In onze ogen vormen de kosten die de Heidelberg Stichting maakt, slechts een minimale compensatie voor de schade die wij echt lijden.*’ Daarom is het belangrijk dat wij als vakbond dichtbij de mensen staan. We willen de vinger aan de pols houden. Alleen zo kunnen we opsmuk doorprikken en ervoor zorgen dat goede bedoelingen van bedrijven echt tot duurzame verandering leiden.’

DE KRACHT VAN HET VERBONDEN ZIJN

Dus ja! Een artikel publiceren, een gift overmaken aan WSM, het vertonen van een documentaire: wat wij doen hier, kan elders een groot verschil maken. Jules en Sédonou weten dat ze niet alleen staan. Daar putten zij moed uit. Het geeft hen letterlijk de kracht om door te zetten en te blijven opkomen voor een écht rechtvaardige, duurzame en participatieve samenleving.

Zelf deel uitmaken van de storm? Steun WSM met een gift via www.acties.wsm.be of via de WSM- giftenrekening.

#BUTTERFLYEFFECT

#TogetherWeMakeChangeHappen
#ButterflyEffect

Het butterfly-effect toont aan hoe één vlinder, op één plek in de wereld, met één vleugelslag een ketting van weersveranderingen in gang kan zetten, met een tornado in een ander continent tot gevolg. Butterfly-effecten veroorzaken, is de kern van het werk van WSM. Sociale bewegingen doen het overal ter wereld. Samen veroorzaken wij stormen. We roepen jou op om die stormen kracht bij te zetten.

GEBRUIK DE HASHTAG

Ben jij actief op Facebook, Twitter of Instagram? Ben je enthousiast over de butterfly-effecten die de organisaties in het WSM-netwerk veroorzaken? Laat het de wereld weten via de hashtag #ButterflyEffect of #TogetherWeMakeChangeHappen. We roepen iedereen die wereldwijd met ons verbonden is op om dat te doen. Zo laten we het stormen op social media.

Je kan een gift overmaken via de WSM-giftenrekeningen
• BE41 8900 1404 3510 - BIC VDSPBE91,
• BE96 7995 5000 0005 - BIC GKCCBEBB
of via ons actieplatform: www.acties.wsm.be

HET DOET ER WEL TOE!

Eén persoonlijke keuze kan een tornado van verandering in gang zetten. Daarvan getuigen Elly Rosita in Indonesië, Ivan in Bolivia, de zussen Liza, Barbara en Sara in België en Pétrone in DR Congo. Ze vertellen over de spreekwoordelijke vleugelslagen in hun leven. En die blijken best uiteenlopend. Van het delen van een bericht via sociale media, tot een sportprestatie, een afstudeerproject of de keuze om zich aan te sluiten bij een vakbond, een coöperatie of een gezondheidsfonds ... De rode draad in hun verhalen? Dat wat je doet, er toe doet! En dat je écht verbonden voelen, jou zoveel sterker maakt.

TEKST / Katrien Liebaut, Mia Vandenberghe, Nancy Govaerts, Jaklien Broekx - FOTO / WSM, Rony Zakaria, Sportograf

ELLY ROSITA SILABAN

VOORZITTER VAKBOND K-SBSI –
INDONESIË

‘Wat echt helpt? Weten dat je niet alleen staat!’

‘De coronacrisis overviel ons. Er kwamen geen grondstoffen meer uit China. Onze eigen export viel stil. Duitse jobs stonden op de helling. Tot vandaag voelen we de gevolgen van de pandemie. Maar het verlamt ons niet. In een sportschoenenfabriek waar 10.000 mensen werken, stonden 1.000 jobs op het spel. Wij kwamen tot een akkoord: geen naakte ontslagen, een uitstapregeling en de belofte om vakbondswerk niet te boycotten. In een andere multinational met 16.000 werknemers, wordt dankzij sociaal overleg niet in de salarissen geknipt.

Weet je wat echt helpt? Weten dat je niet alleen staat. Samen met ACV en WSM voeren we de *#PayYourWorkers-campagne*. Dankzij de sterke internationale boodschap, kunnen onze militanten hun eisen kracht bijzetten tijdens onderhandelingen.

Eigenlijk kwam de coronacrisis bovenop een andere: die van de in 2019 ingevoerde *Omnibus Law on Job Creation*, de nieuwe arbeidswet. Door de regels voor arbeid te versoepelen, wil ons land beter kunnen concurreren en moet onze economie groeien. Maar dat gaat ten koste van de mensen. Van bij het begin voeren wij actie: met demonstraties, persinterviews, webinars ... Met analyses en amendementen. We doen dat zo veel mogelijk samen met andere Indonesische én internationale vakbonden. Ook hier is het duidelijk, de wet mag dan wel een lokaal probleem zijn, de samenwerkingen met collega's in binnen- en buitenland maken onze strijd globaal. Wij danken al onze partners voor die samenwerking.

De regering weigert al zes jaar om de minimumlonen te verhogen. Daarom focussen wij op de bedrijven. Het lijkt misschien een kleine verwezenlijking. Toch beschouw ik een onderhandeling die leidt tot een loonsverhoging in één bedrijf als een overwinning. Eén akkoord dat vele levens verandert: een butterfly-effect, toch?’

De Indonesische vakbondskoepel K-SBSI vertegenwoordigt arbeiders uit alle sectoren. Met meer dan 800.000 leden is K-SBSI één van de grootste onafhankelijke vakbonden in het land.

IVAN SADY CARLOS HUANCA

WERKTUIGKUNDIG INGENIEUR EN
DOCENT BIJ SENTEC – BOLIVIA

‘We moeten grootser denken, ons bewust worden van de klimaatcrisis die grenzen overschrijdt. Maar dat is niet evident voor mensen die de eindjes aan elkaar moeten knopen.’

‘Ik studeerde werktuigkunde aan de ingenieursfaculteit van Oruro. Duurzame energie was één van mijn vakken. Mijn interesse in toestellen op zonne-energie werd echt gewekt toen ik in 2018 voor mijn afstudeerproject bij Sentec terecht kwam. Ik optimaliseerde er de zonneboilers en maakte tekenplannen voor de andere toestellen.

Nu de plannen op papier staan, kan de kennis niet verloren gaan. De eerste zonneboiler die verbeterd werd volgens mijn aanbevelingen, staat nu bij een college voor weeskinderen. Daar ben ik best trots op.

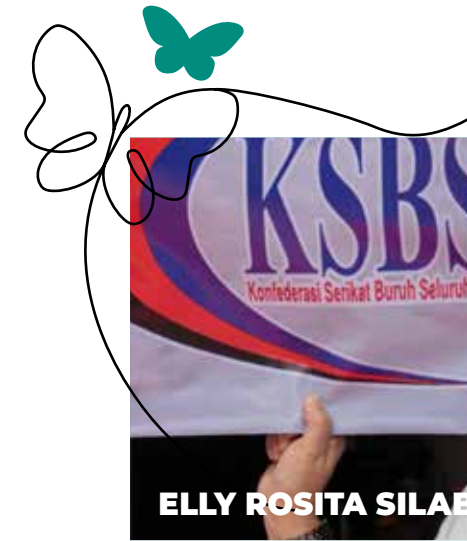
Ik werk nu deeltijds bij Sentec. Ik geef cursussen over zonne-energie en de werking van de toestellen. Mijn namiddagen breng ik door aan de faculteit. Het is een mooie kruisbestuiving want daar kan ik mijn praktijkervaring

delen. En bij Sentec kan ik de theorie inzetten om performantere toestellen te bouwen.

De toestellen op zonne-energie maken echt en onmiddellijk een verschil. De gebruikers hebben nu wél toegang tot energie, besparen op hun factuur, kunnen meer fruit, groenten en vlees bewaren. Dat laatste is een zegen gebleken tijdens de pandemie, toen enkele boeren samenlegden en extra voedsel kochten, dit droogden en zo een voorraad aanlegden, in een periode van schaarste. We bouwden ook een nieuwe lavabo zodat leerlingen hun handen regelmatig konden wassen, mét warm water.

Covid-19 heeft ons ook als organisatie uitgedaagd. Via webinars slaagden we er zelfs in meer mensen te bereiken. We moeten grootser denken. Ons bewust worden van de klimaatcrisis die grenzen overschrijdt. Zonne-energie is de toekomst. Consuminderen, recyclen, herbebossen, ook dat kaarten wij aan in onze opleidingen. Niet eenvoudig voor wie dagelijks de eindjes aan elkaar moet knopen. Bewustwording kan ook echt het verschil maken. Jullie hebben het over het effect van één vlinder? Wij zeggen dat we ons *korreltje in het zand plaatsen*. Hoe zou je dat vertalen? Een steen verleggen? Of je nu een zandkorreltje, steentje, of vlinder bent, je draagt bij aan verandering.’

Technisch instituut Sentec organiseert uiteenlopende vormingen. Wie een opleiding volgt, krijgt dankzij de nieuwe vaardigheden zicht op een betere job. Sentec is pleitbezorger voor duurzame en alternatieve energie en de toepassingen ervan. Tijdens de cursussen worden dehydratietoestellen, zonne-ovens en andere toestellen opgebouwd, samen met de cursisten. Door die te plaatsen in scholen en bij gezondheidscentra promoot Sentec het gebruik van toestellen op zonne-energie.

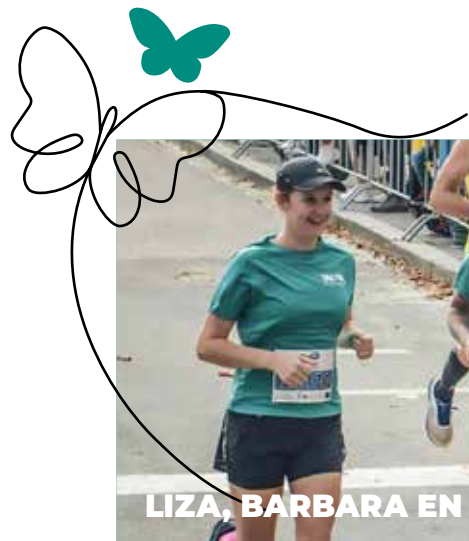

ELLY ROSITA SILABAN

IVAN SADY CARLOS HUANCA

LIZA, BARBARA EN SARA

PÉTRONE MUZENGA

LIZA, BARBARA EN SARA DE VLEESCHOUWER

SPORTIEF EN SOLIDAIR – WSM, BELGIË

‘Wij houden van lopen en voor de 20 kilometer door Brussel zijn we sowieso van de partij. Onze wedstrijd maatschappelijk relevant maken, vinden wij niet meer dan logisch.’

‘In onze familie is de 20 kilometer een echte traditie. Elk jaar neemt er wel iemand van ons gezin deel. Dit jaar liepen we voor het eerst met de drie zussen samen. De keuze voor WSM danken we aan onze papa. Hij is WSM-vrijwilliger. Hij gaf ons het enthousiasme voor WSM letterlijk met de paplepel mee. Lopen doen we supergraag en voor de 20 kilometer zijn we sowieso van de partij. Onze wedstrijd maatschappelijk relevant maken, vinden wij niet meer dan logisch.

We hebben het zo goed. Als we ziek zijn, gaan we naar de dokter. Erna blijven we thuis en zieken we uit. We vinden het normaal dat we kunnen werken in een gezonde en veilige werkomgeving. We staan er amper bij stil dat zoveel mensen dat helemaal niet kunnen. Daarom kiezen we voor WSM. WSM maakt straffe sociale organisaties sterker, mensen die zelf het heft in handen nemen en werken aan structurele verandering. Zij gaan voor betere levenskwaliteit en voor basisrechten zoals *de tijd krijgen om te herstellen, of een veilige job kunnen uitoefenen waarvan je goed kan leven*. Het geld dat wij inzamelen zien we als onze *vleugelslag*. WSM is verantwoordelijk voor de tweede *luchtverplaatsing*, want via hen komen onze centen goed terecht. En de organisaties ter plaatse veroorzaken *de storm*. Samen gaan we voor sociale rechtvaardigheid. In ons gezin zijn wij trouwens elkaars *butterflies*. We motiveren elkaar. Ook

onze mama deed haar duit in het zakje: zij riep via Facebook haar netwerk op om te sponsoren. Het lijkt alsof wij een groot bedrag inzamelden, maar de mensen die sponsoren zijn allemaal mensen die ons graag zien en achter ons staan. En nu hopen we dat er eens een editie komt waarbij ook onze broer meeloopt, dat zou pas echt geweldig zijn!’

Ook sportief? Zin om aan te sluiten bij het WSM-team tijdens de 20 km door Brussel? Zet alvast 29 mei '22 in je agenda. Via www.acties.wsm.be kom je te weten wat je kan verwachten. Niet wachten tot volgend jaar? Ook voor je persoonlijke sportieve uitdaging kan je een actie aanmaken via het actieplatform.

PÉTRONE MUZENGA

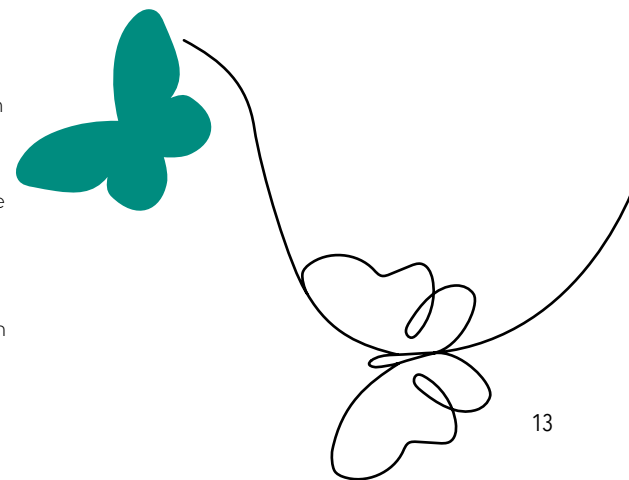
LERARES, VERKOOPSTER ÉN LID VAN VROUWENORGANISATIE AFC – KIKWIT, BANDUNDU – DR CONGO

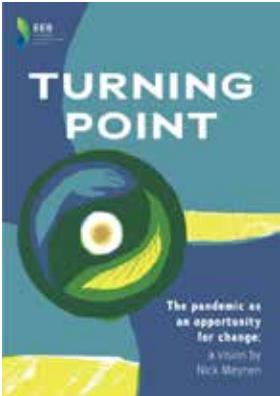
‘Dankzij de verkoop van mijn producten konden wij lid worden van een mutualiteit.’

‘In Kikwit, de stad in het zuidwesten van Congo langs de mooie Kwilurivier, ben ik lerares aan het Mbandu Instituut. Zes jaar geleden werd ik lid van de vrouwenorganisatie AFC. Vooral de interessante vormingen spraken mij aan. Elk jaar kunnen we diverse cursussen volgen, die ons helpen om ons inkomen te verhogen. Die vormingen zijn zeer breed. Er zijn technische vormingen zoals fruit verwerken tot sap, zeep en ontsmettingsmiddelen maken ... We leren ook om kostprijzen en winsten te berekenen. Via de cursussen van AFC kunnen we telkens onze aanpak verbeteren. Ik leg mij toe op de productie van ontsmettingsmiddelen en zeep - belangrijk in de strijd tegen het coronavirus - en op papajawijn. In mijn buurt, waar ik mijn producten verkoop, ben ik bekend

als *Maman Péto*. Het lukt mij vrij aardig om telkens al mijn voorraden te verkopen. Ons gezin heeft vier kinderen. Dankzij de verkoop van mijn producten konden wij lid worden van een gezondheidsfonds. We zijn ook lid van de spaargroep waar we elke zondag 10 dollar bijdragen. Zo konden wij vorig jaar een salon kopen. Dit jaar kocht ik een set van borden en bestek. Beetje bij beetje bouwen we ons huishouden uit. Dit jaar hadden we weinig geluk, want mijn man verloor zijn werk. Nu rust de verantwoordelijkheid voor ons gezinsinkomen volledig op mijn schouders. Mijn bescheiden salaris als leerkracht volstaat niet om met ons zes van rond te komen. Maar dankzij mijn handeltje redden we ons voorlopig wel.’

Vrouwenorganisatie AFC is een van de partnerorganisaties van het netwerk MOCC. In de provincie Bandundu, waar Kikwit de hoofdstad van is, verenigt MOCC lokale groepen in coöperaties. Daar worden verschillende initiatieven in de sociale economie opgezet: verwerking van fruit tot wijn en sappen, bakken van patisserie, groenteteelt, weven en breien. MOCC ondersteunt de coöperaties op twee niveaus: op het niveau van gezinnen voor de winstgevendende activiteiten, op niveau van de coöperaties zelf voor het beheer en de uitbouw.

PANDEMIE ALS KANS?

Nick Meynen: ‘De pandemie herinnert ons eraan dat het snel veranderende klimaat maar een van de vele existentiële uitdagingen is waar we als mensheid voor staan.’ In *Turning Point: The pandemic as an opportunity for change* bespreekt Meynen vijf concrete #BeterNaCorona-voorstellen. Over de voedselketen, mobiliteit, mijnbouw, de coronafactuur en werk. Het zijn puzzelstukjes voor een nieuw economisch model dat nodig is om zowel pandemieën als klimaatchaos aan te pakken.
Wat bovendrijft: **internationale samenwerking en volgehouden inzet als hefboomen voor verandering.**
‘We moeten het oude gebouw van de fossiele economie slopen, maar de mensen redden die erin zitten. De echte oplossingen zijn geen *ik* maar een *wij*-verhaal.’

Turning Point: The pandemic as an opportunity for change kan je downloaden op <https://eeb.org/library/turning-point/>

Zag je de krantenkoppen? ‘*Pandora Papers: 1.200 Belgen hebben verdachte constructies in belastingparadijzen!*’ (De Morgen – 3 oktober), ‘*Wereldleiders voor wie andere regels gelden!*’ (DS – 6 oktober). Kort voor jou samengevat: 35 staatshoofden en 130 miljardairs werden op heterdaad betrapt op het ontduiken van belastingen via offshore constructies. Een schat van 11,3 biljoen* dollar gestolen uit de schatkisten van onze staten. Het staat zwart op wit op papier, op 11,9 miljoen documenten. 0,6 procent van dit bedrag zou volstaan om de 711 miljoen armsten op deze planeet sociale zekerheid van wieg tot graf te verschaffen. Dat is iets minder dan 78 miljard dollar per jaar, of ongeveer 0,13 procent van het inkomen van de OESO-landen, volgens de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). Aan middelen is er geen gebrek. Zoveel is duidelijk. Wanneer zal de politieke wil er zijn?
* 1 biljoen = 1.000 miljard of 1 miljoen miljoen.

HOE GOED SCOORT JE HOTEL ÉCHT?

De kamermeisjesvereniging Las Kellys in Spanje werkt volop aan een nieuwe boekingswebsite, waar je als toerist een kamer kan kiezen op basis van de vraag of het personeel geniet van fatsoenlijke werkomstandigheden - niet alleen of er een goed uitzicht vanop het balkon is. Dat deden ze na vruchteloze pogingen om platforms als Booking.com en TripAdvisor ertoe te bewegen de arbeidsomstandigheden mee te laten wegen bij de beoordeling van hotels.
Las Kellys - de naam is een woordspeling op *Las que limpian* - de vrouwen die schoonmaken - begon als een WhatsApp-groep in 2014 en groeide ondertussen uit tot een vakbond voor kamermeisjes. Die werken vaak aan lonen ver onder het minimum en in schrijnende omstandigheden. De datum waarop de website wordt gelanceerd, is nog niet bekend. Dat hangt onder meer af van de lopende *crowdfunding*.

"ER IS NIETS ZO ELEGANT ALS GEVEN.
**WEES LIEF VOOR ELKAAR.
EN ALS JE JE WAT SLECHT
VOELT, GA DAN IEMAND ANDERS
HELPEN."**

Uit: Wat raakt Jeroen Perceval? |
Radio 1 Touché, interview door Friedl Lesage

NIEUW! **Gepersonaliseerde wenskaarten: online bestellen – rechtstreekse verzending**

Jouw foto opladen of favoriete beeld kiezen, je wens schrijven, het adres toevoegen, kaart en postzegel afrekenen, en klaar. Binnen enkele dagen valt jouw kaart in de brievenbus van al wie jij wenst. Genscom zorgt voor het kwalitatieve drukwerk en de verzending. Eén kaartje kost 3 euro. Per kaart die jij verstuurt gaat 1 euro naar WSM. Het hele jaar door, voor elke gelegenheid. Ook met een wenskaartje kan je een butterfly-effect veroorzaken. Ontdek het via:
www.wsm.be/nl/wenskaarten

**27-8
LIEFDE**

ALS VLEUGELSLAG

Op 27 augustus stapten Iwein Beirens en Tina Schuddinck in het huwelijksbootje. Ter gelegenheid van hun huwelijk schonken zij het symbolische bedrag van 278 euro aan WSM. Hun vleugelslag die de tornado veroorzaakt: de liefde. Bedankt Iwein en Tina. Van harte onze allerbeste gelukwensen.

DE VISIE VAN: JULIE BATTILANA, ISABELLE FERRERAS EN DOMINIQUE MÉDA TEKEN VOOR MEER DEMOCRATIE, MINDER MARKT EN MEER MILIEUHERSTEL

TEKST / Marie Raida - FOTO / Lieve Blancquaert

Mei 2020 - in volle lockdown. Ter gelegenheid van de Dag van de Arbeid verschijnt in de Franse krant Le Monde een stuk over ‘de wereld na corona’. Het artikel van sociale wetenschappers Julie Battilana, Isabelle Ferreras en Dominique Méda, veroorzaakt een storm: het wordt vertaald en verschijnt in 43 kranten in 36 landen over de hele wereld. De tekst wordt een manifest waaronder duizenden hun handtekening plaatsen. Samen bevestigen zij stellig: ‘werknemers zijn geen handelswaar!’

Battilana, Ferreras en Méda pleiten voor een grondige hervorming van de bedrijfsweld. Met meer democratie, minder markt en meer milieuherstel kunnen we het hoofd bieden aan de verschillende crisissen die onze samenlevingen doormaken: de gezondheidscrisis, de sociale én de ecologische crisis.

De drie basisprincipes van het manifest:

Eén: Stap af van de werknemer-aandeelhouder tweedeling en zorg voor *meer democratie* in de onderneming. Als aandeelhouders investeerders in kapitaal zijn, dan zijn werknemers investeerders in arbeid. Laat werknemers dus op dezelfde manier als aandeelhouders deelnemen aan de strategische beslissingen van hun onderneming, bijvoorbeeld via een plek in de ondernemingsraad.

Twee: *Ontmarkt!* Bescherm sectoren, zoals de zorgsector, tegen de wetten van de markt. Werk is geen handelswaar, maar een recht. Door arbeid als recht te beschouwen, erken je dat het een hefboom is voor emancipatie en waardigheid. Zo haal je het ‘*uit de markt*’. Dit uitgangspunt is trouwens niet nieuw. Het staat duidelijk in de IAO-verklaring van 1944.

Drie: *Ontdoe de planeet van al het vuil.* Ga voor sociale of coöperatieve bedrijfsvoering. Als arbeid, de planeet en kapitaalwinsten in het huidige systeem tegen elkaar worden afgewogen verliezen arbeid en de planeet altijd. We zullen ons sowieso moeten aanpassen aan de klimaatverandering, maar de omvang van de schade kunnen we nog beperken. Sociale of coöperatieve bedrijven streven hybride doelen na die rekening houden met financiële, sociale én ecologische overwegingen.

Democratisering van de bedrijven, arbeid uit de markt halen en ophouden om mensen als hulpbronnen te behandelen. Zo kunnen we ons samen richten op het beschermen van het leven op deze planeet.

Ook klaar voor een revolutie in de wereld van het werk? Lees en onderteken het manifest op: <https://democratizingwork.org/#dutch>

GEZONDHEIDSWERKER

TEKST / Jaklien Broekx, Mia vandenbergh - FOTO / GK, FH

GONOSHASTHAYA KENDRA

De beweging voor volksgezondheid Gonoshasthaya Kendra (GK) uit Bangladesh heeft meer dan duizend *community health workers* in dienst. Vooral plattelandsvrouwen met een stevige opleiding. Ze verlenen gezondheidszorg tot in de verste uithoeken van het land en zijn elk verantwoordelijk voor zo'n vijf- tot zesduizend mensen. **Babli Akhter** is één van hen.

'Een goede *community health worker* doet haar job met overgave. De zorgzame houding moet bij je ingebakken zijn. Je mag het niet zien als een nine-to-five job, maar als een dienst die je doet uit menslievendheid. Ik volgde eens een zwangere vrouw op. Zij was in de steek gelaten door haar echtgenoot. Ik bleef tijdens en na de bevalling in de kliniek aan haar zijde. Na haar ontslag uit het ziekenhuis, zorgde ik ervoor dat de vrouw en haar baby bij familie terechtkonden. Vandaag hebben we nog regelmatig contact. Succesverhalen doen snel de ronde. In een bepaald dorp ben ik heel geliefd door enkele oudere mensen. Toen een oudere, arme man een probleem had, stond hij plots aan mijn kantoor in de kliniek. Ik kende hem niet maar anderen hadden hem gezegd dat ik hem zou helpen. Dat heb ik dan uiteraard gedaan. Je kan maar vertrouwen winnen als je mensen respectvol benadert. Dorpsbewoners hebben vaak het gevoel dat hoger opgeleide mensen uit de hoogte doen. Door hen hoffelijk en met eenvoudige woorden aan te spreken, toon je respect. Ik begin altijd met lichte, maar oprechte conversaties en vraag hoe het gaat. Zo kan je mensen leren kennen, hun vertrouwen winnen en polsen naar hun problemen.'

Dit fragment is afkomstig uit een artikel van Lisa Develtere op Sociaal.Net. Meer lezen:

GEZONDHEIDSWERKER

FAMILIEHULP

Samen met 12.000 werknemers biedt Familiehulp (FH) een ruim aanbod aan zorg, ondersteuning en huishoudelijke hulp. **Sarah Verfallie** is een van die werknemers.

'Als jongere had ik interesse in de zorg, maar de eerste jaren van mijn loopbaan werkte ik als administratieve kracht. Een vriendin volgde de opleiding tot zorgkundige bij Familiehulp. Zo kwam ik daar ook terecht. Na de opleiding ging ik meteen aan de slag in de thuiszorg. Je komt bij heel verschillende gezinnen, bij jong en oud. In deze job is het belangrijk dat je je in de wereld van de mensen kunt inleven, zonder te oordelen. Je eigen leven mag je niet op hen projecteren. Dat gaat gemakkelijker als je wat levenservaring hebt. Het was niet gemakkelijk om in coronatijd de opleiding te volgen. Tijdens mijn stage werkte ik in een woonzorgcentrum. In één maand zijn daar negen mensen overleden. Voordien had ik nog nooit zo dicht bij stervende mensen gestaan. Het was heftig. Ook nu blijft het erin hakken wanneer mensen sterven. Gelukkig zijn er de collega's. Tijdens onze vergaderingen is er tijd en ruimte om stil te staan bij moeilijke situaties. Collega's begrijpen wat je meemaakt. Er zijn momenten die je nooit vergeet. Ooit kwam ik op één dag bij een man die heel bescheiden woont en bij een vrouw die in luxe leeft. Toevallig hadden ze dezelfde zorgnood. Toen besepte ik opeens dat wij uiteindelijk allemaal kwetsbare mensen zijn. Sommige mensen spreken hun waardering uit, anderen niet. Een blik zegt soms meer dan woorden. Maar iedereen wordt met evenveel respect en zorg behandeld. Dat is de essentie.'

www.familiehulp.be

JAKLIEN BROEKX

“

HET PAD VAN
ACTIVISTEN IS
KRONKELIG, MAAR
DE OVERWINNINGEN
ZIJN ER

22 september 2021: In het Parlement bespreekt de Kamer een wetsvoorstel voor verplichte ketenzorg. Ik kijk toe en krijg een grote flashback, naar de kantoren van KAJ-Vlaanderen in 1995. De Nederlandse Schone Kleren Campagne is er op bezoek. Ze organiseren een Europese tour met Aziatische vakbondsleiders, actief in de kledingindustrie. Twee jaar later komt de campagne ook in Vlaanderen goed op dreef. We sturen 230.000 petitiekaarten naar H&M, Levi Strauss en C&A. Een fatsoenlijke gedragscode is de vraag. Het antwoord van H&M rolt per fax binnen: voor het eerst neemt het bedrijf de termen *onafhankelijke controle* en *IAO-normen* in de mond. Een kleine overwinning.

3 mei 1997: 1.500 jongeren bezetten de Meir in Antwerpen met *Made in Misery*-modeaffiches. Opnieuw een persoonlijk kippenvelmoment. In 2000 gooien we Adidas 50.000 voetbaltickets voor de voeten én de dringende vraag leefbare lonen uit te betalen aan hun werkers. Dan wordt het wat stiller op het actiefrent.

Tot 24 april 2013. Vanuit Bangladesh stuurt WSM-medewerker Jef Van Hecken me een mail: “*er is een kledingfabriek ingestort in Dhaka, het aantal slachtoffers is nog onduidelijk want overal chaos.*” 1.138 doden. Het drama van Rana Plaza is geen ongeluk, het is schuldig verzuim. Bangladesh is berucht voor z'n onveilige kledingfabrieken. De dag voor de ramp zag men al scheuren in het gebouw. Toch verplichtten de fabrieksbazen hun personeel om te werken. De ramp slaat in als een bom. Consumenten, politici en bedrijven lijken plots wakker te worden. Er komt een Veiligheidsakkoord: een bindende afspraak tussen 200 kledingmerken, vakbonden en ngo's zoals de Schone Kleren Campagne, met verplichte veiligheidscontroles én sancties.

Vandaag, acht jaar later daalt het stof van de ramp neer in de Belgische Kamer, die een wetsvoorstel van Vooruit en PS bespreekt. Het voorstel wil bedrijven verplichten mensenrechten en milieunormen te respecteren in hun *volledige* productieketen. Collega's Santiago Fischer van WSM en Laura Eliaerts van ACV verdedigen de strenge wet met vuur. En ik voel vooral trots. Het pad van activisten is kronkelig, maar de overwinningen zijn er. **Een wet zou de kroon op het werk zijn.**

Jaklien Broekx werkt voor WSM. Ze is Schone Kleren-activist in hart en nieren. Sinds het prille begin zet ze bevlogen haar schouders onder de Schone Kleren Campagne.

FOTO / Guy Puttemans

FIDÈLE ADJETE UITBATER KIOSKBAR – LOMÉ, TOGO

TEKST / Mia vandenberghé - FOTO / Mia Vandenberghé

‘In de krant las ik over een onderzoek van de IAO, waaruit blijkt dat in Togo 70 procent van de leidinggevende posities door vrouwen wordt bekleed. Togo scoort daarmee beter dan Zweden. Daar kijk ik niet van op, want Togolese vrouwen zijn inderdaad zeer dynamisch. En dat is nodig, want resultaat komt niet vanzelf.

Om te kunnen werken is er geld nodig. Mijn zus Suzanne en ik stapten naar WAGES om een krediet aan te vragen, zodat we deze drankkiosk zouden kunnen uitbaten. We hadden al wat geld gespaard en kregen dus vrij snel onze lening. Voorwaarde was wel dat wij een cursus financieel beheer zouden volgen. Wat we dan ook deden. Andere vrouwen leren zelfs lezen en schrijven via WAGES. Een van mijn vriendinnen opende een kapsalonnetje in de Grand Marché van Lomé. Ook zij kreeg daarvoor een microkrediet bij WAGES.

Mijn zus Suzanne en ik werken om beurt, zo kunnen we langer openblijven. Wij zijn gelukkig, want onze kiosk draait goed en in twee jaar

tijd konden we al een groot deel van de lening terugbetalen. En de baby? Die is van mijn zus. Terwijl zij de inkopen doet, pas ik op hem. Later wil ik ook kinderen. Dan is een goed inkomen dubbel belangrijk. Want elke moeder wil toch haar kinderen een goede toekomst geven?’

De Togolese spaar- en microkredietinstelling WAGES telt 165.000 leden en 29 kantoren. WAGES focust op vrouwen uit kwetsbare wijken, zowel in steden als op het platteland. Met een microkrediet kunnen zij een activiteit uitoefenen die hen een inkomen verschaft: in de handel, landbouw, visvangst, verwerking van producten, ... Bij WAGES kan je bovendien sparen voor je pensioen, de studies van je kinderen ... WAGES informeert over de voordelen van een gezondheidsfonds, organiseert vormingen zoals alfabetiseringscursussen en sensibilisering rond gezondheid (malaria, HIV, COVID-19). Sinds 2002 kunnen ook mannen bij WAGES aankloppen.

INTERVIEW

ANDRE KIEKENS,
AFSCHEIDNEMEND
DIRECTEUR WSM

“

Sociale strijd heeft zin, ook al blijft succes uit. Oog in oog met onrecht is neutraliteit onaanvaardbaar.

In maart 2021 ging Andre Kiekens met pensioen, na meer dan twintig jaar aan het stuur van WSM. ‘Een mens kan keuzes maken. Net die mogelijkheid geeft je de verantwoordelijkheid om ook echt te kiezen. Wat ongeduld is daarbij niet ongepast.’ Een afscheidsinterview met een hoopgevende boodschap, opgetekend door Gie Goris van MO*-magazine.

TEKST / Gie Goris - FOTO / Stijn Coene

Hij is nooit een tv-gezicht geworden en op sociale media is hij afwezig. Maar Andre Kiekens is wél een monument in kringen van arbeiders-, solidariteits- en armoedebewegingen.

Kiekens begon als gewetensbezwaarde bij het Brusselse Télé Service, ontwikkelde zijn gedrevenheid als leerkracht, is groot geworden als campagneverantwoordelijke en later directeur van Welzijnzorg. De voorbije twee decennia was hij als algemeen secretaris de rots in de branding van WSM, tot voor kort Wereldsolidariteit. ‘Een samenleving die solidariteit niet vertaalt in structuren en instellingen, is een catastrofe voor wie kwetsbaar is.’

ONDER DE PRUIMENBOOM

We ontmoeten elkaar in de Langeveldemolen in Merchtem. De rand rond Brussel is Andre Kiekens' heimat en vertrouwde habitat. Vanuit de lederen fauteuils en tegenover de grote achterraamen straalt de plek rust en landelijkheid uit, maar die is in Vlaanderen altijd meer schijn dan werkelijkheid. En hier zeker.

Als Andre me op het einde van de dag naar het station van Vilvoorde brengt, wijst hij voortdurend op de ondraaglijke lelijkheid van de regio. Op het gebrek aan smaak, op de afwezigheid van doordachte planning, op de negatieve impact op woon- en leefkwaliteit. Toch is hij trouw aan deze streek, net als aan de hoofdstad

aan de andere kant van de Grote Ring, en aan zijn idealen die vorm kregen in de wisselwerking tussen stad en rand, tussen opvoeding en verontwaardiging, tussen lokaal en internationaal.

‘Het was achter in de tuin van ons huis in Ukkel. Onder de pruimenboom.’ Andre Kiekens weet nog heel goed waar en wanneer hij besepte welke kant hij uit wou met zijn leven. Hij was de vijfde in een middenklassegezin met zeven kinderen, waar vader een drukke baan had en moeder altijd tijd leek te hebben voor haar kroost. Het gebeurde niet vaak dat de Kiekens met negen aan de tafel zaten: er was altijd wel iemand onderweg voor de jeugdbeweging,

studies of een andere dringende bezigheid. Maar de familie hield zich wel aan christelijke waarden en ethische normen. Onuitgesproken vaak, maar daarom niet minder met respect.

Aan het eind van zijn humaniora boog de jonge Andre zich over zijn leven en zijn toekomst. Onder de pruimenboom. ‘Daar besepte ik dat ik een zonnekind was: kunnen studeren, nooit geplaagd door geldzorgen, optimistisch aangelegd en met een stevig basisvertrouwen in het leven. En dus, dacht ik: als ik daarmee niets doe voor wie het moeilijker heeft, wie dan wel?’ Over het algemeen rolde de ene keuze in zijn leven voort uit de andere, maar toen en daar besliste hij: ‘Ik wil van mijn leven iets maken dat een steentje verlegt.’

WEES GEEN OMSTANDER

Het is een beetje het refrein in een lang gesprek: een mens kan keuzes maken, en net die mogelijkheid geeft je de verantwoordelijkheid om ook echt te kiezen. ‘Het was een voorrecht,’ onderlijnt Andre Kiekens, ‘om op te groeien in de jaren '70, toen het geloof in sociale verandering sterk aanwezig was. Ik had niet de naïeve overtuiging dat ik persoonlijk de wereld zou veranderen, maar ik wou wel deel uitmaken van de groep die aan een oplossing voor het sociale onrecht zou werken. Wie geconfronteerd wordt met onrecht en daar neutraal tegenover staat, maakt deel uit van het probleem.’

Daarom is hij, een half mensenleven later, nog altijd blij dat hij als jongere duidelijk gekozen heeft. Want: ‘Je bent maar authentiek als je aan de juiste kant van de geschiedenis hebt gestreden.’

‘Een samenleving die solidariteit niet vertaalt in structuren en instellingen, is een catastrofe voor wie kwetsbaar is.’

Wees geen omstander, zo zou je de fundamentele levensfilosofie van Andre Kiekens kunnen samenvatten. Maar hoe kwam hij, als kind van een voorstedelijk middenklassegezin, ertoe zich te engageren in de grootstedelijke armoede- en uitsluitingsproblematiek? Dat was geen zaak van een bliksem die hem van het paard gooide, maar, zoals zo vaak, een mix van toeval, spontane gevoeligheid, een paar leerkrachten en vakantiewerk.

Hij herinnert zich nog hoe hij geraakt werd door het verhaal van Domitila Barrios, een mijnwerkersvrouw uit de omgeving van de beruchte tinmijn Siglo XX in Bolivia, zoals het opgeschreven werd door Moema Viezzer in Mag ik zo vrij zijn ... Ook het onrecht van de kolonisatie, zoals beschreven in de Max Havelaar van Multatuli, trof hem, net als de film The Mission, over het wangedrag van de jezuïeten in de koloniale competitie voor Zuid-Amerika in de 18de eeuw. Maar wat hem uiteindelijk vormde, was de confrontatie met armoede, uitzichtloosheid en kwetsbaarheid in het Brussel van de jaren '80.

Als scholier begon hij met vrijwilligerswerk bij Télé Service. ‘Een muur schilderen of de ramen poetsen, want wat kan je zo'n vrijwilliger voor een paar dagen anders laten doen?’ Daarna koos hij net voor die organisatie om er zijn burgerdienst te doen.

Daar stond hij letterlijk oog in oog met de wanhoop die geproduceerd wordt door armoede en uitsluiting. Vietnamese bootvluchtelingen die toekwamen. Kinderen die geplaatst werden. Zelfmoordcrises. Thuisloosheid. Mensen die misbruikt waren. Generatie-armoede. Het waren mokerslagen, maar de jonge Kiekens

had voldoende basisvertrouwen om ze te incasseren en te vertalen in een nog duidelijkere en vooral een meer politieke visie.

RECHTEN, GEEN LIEFDADIGHEID

De eerste campagne die hij voor Welzijnzorg opzette, had niet toevallig als slogan Geen kruimels maar rechten. Van dat lemma is Andre Kiekens doorheen de jaren steeds meer overtuigd geraakt. We mogen de kansen van mensen niet laten afhangen van toeval of geluk, maar ook niet van individuele solidariteit of bereidheid om te delen. ‘Een samenleving die solidariteit niet vertaalt in structuren en instellingen, is een catastrofe voor wie kwetsbaar is’, zegt hij.

Daarom gelooft hij ook zo vurig in het belang van mutualiteiten in Afrika of van syndicale initiatieven, zoals de beweging voor huispersoneel in India. Rechten staan centraal, maar die kan je pas realiseren als sociale bewegingen krachtig genoeg zijn om ze af te dwingen.

De recente naamsverandering van Wereldsolidariteit in WSM – We Social Movements – drukt die overtuiging ook uit. ‘Die sociale bewegingen moeten voldoende macht opbouwen om zowel de overheid als de economische spelers bij de les te houden. Dat wil zeggen: ze moeten er op toezien dat de welvaart die gecreëerd wordt, ook herverdeeld wordt zodat mensen zich kunnen ontplooiën en ontwikkelen.’

De kracht van het middenveld ligt in de macht die het opbouwt. Maar hoe gaat Andre Kiekens zelf met macht om? Hij was tenslotte bijna twee decennia algemeen secretaris van WSM en daarvoor vijftien jaar

‘Wie geconfronteerd wordt met onrecht en daar neutraal tegenover staat, maakt deel uit van het probleem.’

>> leidinggevende, als campagneverantwoordelijke en als directeur, bij Welzijnszorg.

Dat hangt er vanaf, antwoordt hij. ‘In de eigen organisatie probeer ik altijd iedereen mee te nemen in het ontwikkelen van een visie en het uitwerken van acties. Dan is luisteren van groot belang. Maar als ik met die visie of projecten naar de buitenwereld stap, dan doe ik dat heel assertief, met de inzet van alle middelen, onder andere de “macht” die schuilt in het feit dat de christelijke arbeidersbeweging erachter staat.’

STRATEGISCH GEDULD, MA NON TROPPO

Andre Kiekens noemt het ‘macht in de goede betekenis van het woord’. Die assertiviteit werd niet altijd door iedereen aan de andere kant van de tafel – overheid, administratie of andere ngo’s – gewaardeerd.

Veeleisend. Dat is een woord dat wel eens valt als je over Andre praat met mensen die hem van ver of dichtbij gekend hebben. ‘Ik heb geen geduld met mensen die hun werk verwaarlozen of hun verantwoordelijkheid niet opnemen’, geeft hij toe. Het belang van sociale rechtvaardigheid is zo groot, dat de lat best hoog mag. Tegelijk beseft hij dat maatschappelijke verandering tijd nodig heeft. Op dat vlak heeft hij dan weer wel geduld, op een manier die Vincent Kompany verwoordde als: ‘Trust the process.’

Dat vertrouwen en geduld zijn echter niet onvoorwaardelijk. Ja, de strijd tegen onrecht is van lange duur en moet volgehouden worden, maar net daarom is het nodig om met enige regelmaat stil te staan bij de vraag waarmee je bezig bent. Bewe-

gingen die dat niet doen, verliezen hun eigenlijke opdracht uit het oog. Andre Kiekens heeft het al te veel gezien: organisaties die ‘zo ziekelijk verzakelijken’ dat ze meer met procedures en controles bezig zijn dan met sociale verandering.

‘Gelukkig zie je de jongste tijd toch weer wat meer aandacht voor eigen visie en minder bereidheid om beweging in te ruilen voor technocratische aanpak.’ Ook op persoonlijk vlak leefde hij altijd met de waarde van reflectie. Heel lang geleden kreeg dat de vorm van Christian Awakening, een vanuit de VS ingevlogen beweging die jonge mensen hielp nadenken over levenskeuzes. Vandaag is het zen-meditatie.

‘Een slechte leerling’, noemt Kiekens zichzelf. Maar het werd de voorbije jaren wel een wekelijkse oefening ‘om stil te staan en los te komen van de oneindige hoeveelheid prikkels en van de druk, verwachtingen en beelden uit je omgeving. Om terug bij mijn eigen kern te komen. Mij heeft dat geholpen om, ook in moeilijker momenten, terug te keren naar een evenwicht.’

MOEDER, WAAROM LEVEN WIJ?

Geeft die houding ook een antwoord op Lode Zielens’ oude existentiële vraag: ‘Moeder, waarom leven wij?’ Andre Kiekens pauzeert even, en antwoordt dan door in te gaan op het eerste woord. ‘Wij worden allemaal geboren uit een moeder, uit een baarmoeder, uit verbondenheid. Dat betekent ook dat de mens in wezen leeft vanuit en streeft naar verbondenheid. En waar dat niet lukt of onmogelijk gemaakt wordt, daar heerst vervreemding en verbrokkeling.’

De link met religie is snel gelegd. ‘Ik geloof niet in een transcendente God die ons leven beredert’, zegt Andre Kiekens. ‘Maar ik ben wel religieus in de zin dat ik geloof in wat de Fransen omschrijven met *relief*: verbondenheid met jezelf, met je gezin en omgeving, met je leefwereld, met de wereld en, waarom niet, met het universum.’

Het belang van die allesdoordesemende verbondenheid illustreert Andre Kiekens een uur later door te verwijzen naar de beroemde toespraak van Chief Seattle, de leider van de Suquamish- en Duwanish-indianen, in 1854. In de versie die Kiekens zich herinnert, gaat het over het ondraaglijke lawaai en beton van de steden, maar vraagt het opperhoofd ook aan de blanke kolonisten welke verhalen zij vertellen aan hun kinderen. Welke dromen geven jullie door? ‘Ik hoop van ganser harte dat we die vraag niet beantwoorden met het klassieke There Is No Alternative, met het ontkennen van de droom op een betere wereld.’

TINA is trouwens een voorbeeld van de allesbepalende macht van het narratief, zegt Andre Kiekens. ‘De ideologie van de jaren 1990 en 2000 bestond erin om mensen dromen te ontzeggen, om ze zo onmachtig te maken in de strijd voor rechten en kansen. Iedereen moest maar proberen zichzelf te redden in een wereld waar toch niets aan te doen was.’

Wij moeten daar een alternatief tegenover plaatsen, vindt Kiekens. ‘Make Change Happen! Door dat te beklemtonen, ben je al bezig verandering te realiseren. Daarom moeten we de taal van het geloof in verandering voeden en doorgeven aan onze kinderen. Samen kunnen

‘Sociale bewegingen moeten voldoende macht opbouwen om zowel de overheid als de economische spelers bij de les te houden.’

we het beter maken. Verandering is mogelijk, op alle niveaus. Op alle niveaus!’

GROOT GELOOF, KLEINE TWIJFELS

Er klinkt zo veel overtuiging en geloof in sociale verandering in de verhalen van Andre Kiekens, dat ik me afvraag of hij wel eens getwijfeld heeft – aan zijn levenskeuzes, aan zijn manier van werken, aan de organisaties en partners waarvoor hij gewerkt heeft. Daarop valt een stilte van vijftien seconden, een zeldzaamheid in dit gesprek. Hij doet dan wat hij in de loop van het gesprek wel vaker doet: hij neemt een woord en kneedt dat tot het in zijn ervaring past.

De vraag hoeveel ruimte er voor liefde is in het leven van een activist, buigt hij om tot een antwoord over het belang van zorg en structurele solidariteit. Zijn reactie op de kwestie hoe hij van de bevrijdingstheologie van de jaren ’80 evolueerde naar zijn actuele interesse in zen-meditatie, wordt een pleidooi voor visie en tegen verzakelijking. Op de vraag waardoor hij zich, nu hij met pensioen gaat, laat inspireren, krijg ik een betoog over de noodzaak om een ander systeem op te bouwen, ‘met meer durf en creativiteit’.

En twijfel, neen, daar heeft hij blijkbaar niet echt aan gedaan. ‘Er is eerder sprake geweest van ontgoocheling dan van twijfel’, zegt hij. En die ontgoocheling lag heel dicht bij zijn diepste overtuigingen. De traagheid waarmee de christelijke arbeidsbeweging een nieuwe adem zoekt voor haar eigen en unieke missie, of de aarzelende manier waarop de verschillende geledingen zich samen achter de internationale solidariteitsmissie van WSM geschaard

hebben. Dat zijn ervaringen die hem wel ontgoocheld hebben.

‘En dan is er soms toch ook de vraag of je niet tegen de bierkaai vecht, als je de verrechtsing van de politiek en de opkomst van populisme in de hele wereld ziet. Dat is niet hoopgevend, natuurlijk.’ Maar de langetermijnstrijder haalt het in Andre Kiekens toch altijd weer op de kortetermijngoocheling. Voor hem is de weg de bestemming. De waarde en de betekenis van sociale strijd liggen niet in de overwinning, maar in de strijd zelf.

VZW DE WAAKVLAM

Hij heeft geen behoefte aan de Nieuwe Dageraad om het vol te houden, blijkbaar? ‘Het gaat fundamenteel en altijd weer om een keuze die je maakt. Daarin ligt de zin, niet in het succes van wat je doet.’ Natuurlijk, erkent hij, heb je soms een doorbraak nodig, een kleine dageraad. Maar je weet dat er tegelijk of later, elders of hier, een nieuwe nachtmerrie kan opduiken.

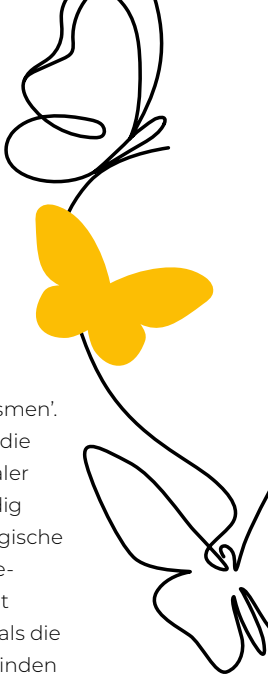
‘Toen we erin slaagden om voor miljoenen huispersoneel een conventie af te sluiten binnen de Internationale Arbeidsorganisatie, realiseerden we voor hen een dageraad. Hun rechten werden erkend, hun kansen op een beter leven namen toe. Maar daarna werd Trump verkozen in de VS, dat was een nachtmerrie. Wat we moeten doen, is het vuur brandend houden. Soms als waakvlam, maar altijd aanwezig zodat het kan opflakkeren als de omstandigheden het toelaten.’

Andre Kiekens schat “de omstandigheden” van 2021 redelijk gunstig in. De komende jaren, hoopt hij, kan er gebouwd worden aan een brede en diverse beweging ‘voor systeemverandering die verder gaat dan het

bijschaven van marktmechanismen’. Om uit te komen bij systemen die duurzamer, inclusiever en socialer zijn, vindt hij, is een coalitie nodig van arbeidsbewegingen, ecologische bewegingen en anti-racismebewegingen, die hun eigen kracht moeten uitspelen. Het is maar als die verschillende krachten elkaar vinden en versterken, dat een echt alternatief mogelijk wordt.

Het toont de eeuwige oefening om een evenwicht te vinden tussen pragmatiek en idealisme, tussen het geloof in de waakvlam en de behoefte aan een echte omwenteling. Domitila Barrios de Chungara, de Boliviaanse mijnwerkersvrouw die Andre Kiekens in zijn jeugd zo inspireerde, eindigde haar relaas met een duidelijke boodschap: ‘Mijn volk vecht niet voor een kleine overwinning, voor een loonsverhoging hier, een lapmiddel daar. Nee. Mijn volk bereidt zich voor om het kapitalisme en zijn interne en externe dienaren voorgoed uit het land te verdrijven.’

Ook Domitila moest leren dat de strijd om gelijke rechten voor mannen en vrouwen, voor fundamentele mensenrechten en respect voor moeder aarde, en voor democratie en rechtsstaat een zaak is van vallen, opstaan en volhouden. Een strijd die doorgegeven wordt van generatie op generatie. Tot je ‘de enige erfenis die naam waardig kan nalaten: een vrij land en sociale rechtvaardigheid’, zoals ze in 2012 liet optekenen.

WSM ZOEKT: AVONTURIERS

Neem deel aan de tweede editie van de WSM-Nepal Express en beleef de reis van je leven. Op het programma o.a. de kleurrijke hoofdstad Kathmandu, de monniken van Namo Buddha, raften op Trishuli River, trektocht vanuit Pokhara (4 d), wilde dieren spotten in Chitwan National Park, verblijf in gastgezin (2 d). Je gaat (in duo of in groep) sportieve en creatieve uitdagingen aan op jouw niveau.

Reisdata: voorjaar 2023

Duurtijd: 14 dagen

Maximum aantal deelnemers: 15

Richtprijs voor deelname: 2.300 euro

Jouw engagement: je zamelt minstens 2.000 euro in als steun voor de sociale bewegingen GEFONT en NTUC, waarmee WSM samenwerkt.

Een goede gezondheid en enige conditie zijn vereist.

Interesse? Stuur een mailtje aan klar.degroote@wsm.be.

Meer info verschijnt binnenkort op www.wsm.be
Het reisverslag van de vorige editie lezen?

